

גילוי נפלא של ה"שר שלום" ה"חתם סופר" וה"מאור ושמשי" יעקב אבינו עשה את כתונת הפסים ליוסף עם שמות הקדושים של ברכת הכהנים לשמירה

בפרשתנו פרשת וישב (בראשית לז-ג): "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים". ופירושו במדרש (ב"ר פד-ח) הביאו רש"י: "פסים על שם צרות שהגיעוהו, פ"א פוטיפר, סמ"ך סוחרים, יו"ד ישמעאלים, מ"ם מדינים". וצריך ביאור מה ראה יעקב אבינו על ככה לעשות ליוסף כתונת פסים כדי לרמז על הצרות שיהיו לו, ואיזו תועלת רצה להפיק מכך.

עוד במדרש (שם): "פסים. רבי שמעון בן לקיש בשם רבי אלעזר בן עזריה, (תהלים סו-ה) לכו וראו מפעלות אלקים, וכתוב בתריה הפך ים ליבשה, למה וישנאו אותו, בשביל שיקרע הים לפניהם, פסים פס ים". ופירושו מפרשי המדרש הכוונה בזה, על פי המבואר במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ט) על הפסוק (בראשית לט-ב):

"וינס ויצא החוצה. אמר לו הקב"ה, אתה נסת ויצאת חוצה, חייך הים ינוס מפני ארונוך, שנאמר (תהלים קיד-ג) הים ראה וינס". וכן הוא במדרש שוחר טוב (תהלים קיד): "הים ראה וינס. ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה, ינוס מפני הנס, שנאמר וינס ויצא החוצה, אף הים יהיה נס מפניו, הוי הים ראה וינס".

הנה כי כן זהו ביאור דברי רבי אלעזר בן עזריה: "למה וישנאו אותו", כלומר מדוע סיבב הקב"ה וישנאו השבטים שהיו צדיקים את יוסף. ומתוך "בשביל שיקרע הים לפניהם", כדי שימכרוהו עד שיגיע למצרים, ושם יתנסה בניסיון הקשה עם אשת אדוניו, ויעמוד בקדושתו על ידי "וינס ויצא החוצה", ובזכות זה יקרע הים לפניהם: "הים ראה וינס", ועל שם כך עשה יעקב ליוסף כתונת פסים שהוא אותיות פס ים, לרמז כי כתונת זו שעוררה את שנאת האחים גרמה שיקרע הים לישראל שהוא בבחינת פס ים.

אמנם עדיין צריך ביאור, כי הן אמת שעל ידי שנאת האחים נמכר יוסף למצרים והתנסה שם ובזכות זה נקרע הים לישראל, אולם מדוע סיבב הקב"ה את הנס של קריעת ים סוף דוקא על ידי

כתונת הפסים שעשה יעקב, אשר קרא ברוח הקודש את שמה פסי"ם על שם פס ים, משמע שיש קשר פנימי בין כתונת הפסים לקריעת ים סוף.

עוד ראוי להתבונן במעשי השבטים כאשר פשטו מיוסף את כתונתו כתוב (בראשית לז-ג): "ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כתונתו את כתונת הפסים אשר עליו". ואחר כך כתוב (שם לא): "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם, וישלחו את כתונת הפסים ויביאו אל אביהם, ויאמרו זאת מצאנו הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא, ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו טרוף טורף יוסף".

והנה כאשר נדקדק בלשון הפסוקים נראה, כי במעשה לקיחת הכתונת וטבילתה בדם, לא הזכיר הכתוב "כתונת פסים" כי אם "כתונת" סתם: "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם", ורק אחר כך בשליחת הכתונת ליעקב כתוב: "וישלחו את כתונת הפסים ויביאו אל אביהם", וצריך ביאור שהרי לפי דקדוק הלשון היה ראוי שיזכיר הכתוב מיד בתחילה: "ויקחו את כתונת הפסים של יוסף", ושוב לא היה צריך להזכיר אחר כך רק "הכתונת" סתם, והיינו יודעים שהכוונה היא על כתונת הפסים שהזכיר בתחילה.

כתונת הפסים עם שם השמירה

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי הקדמה נפלאה ממשנתו הטהורה של מרן ה"חתם סופר" ב"תורת משה השלם" (פרשת וישב קנט: ד"ה ויפשיטו), כי הסיבה שהפשיטו השבטים את כתונת הפסים של יוסף טרם מכירתו, כי לא היו יכולים למכרו כל זמן שהיה לבוש בכתונת הפסים שעשה יעקב בשמות הקודש של שמירה, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ויפשיטו את יוסף את כתונתו את כתונת הפסים. יש לדקדק כפל הלשון את כתונתו את כתונת הפסים. ונראה כי הכתונת הפסים עשה לו יעקב על השם פסי"ם [אחד משמות הקדושים

היוצאים מברכת הכהנים ראה מסגרת], כי [הוא] שם של שמירה שלא ישלוט בו שום בריה. ואולי שם זה היה מועיל גם כדי שלא יוכל שום אדם ליגע בו, וכאשר הפשיטו ממנו את כתונתו, ממילא נתפשט גם כתונת הפסים אשר עליו, ו'את' פירושו כמו עמו, וזו ויפשיטו את יוסף את כתונתו את כתונת הפסים, היינו עם כתונת הפסים".

ונרחיב קצת לבאר דברי ה"חתם סופר" על פי מה שפירש רש"י: "ויפשיטו את יוסף את כתונתו את כתונת הפסים אשר עליו - את כתונתו, זה חלוק, את כתונת הפסים, הוא שהוסיף לו אביו יותר על אחיו". כלומר השבטים הפשיטו את יוסף משתי כתונות שלבש. ומקור הדבר במדרש (ב"ר פד-טז): "את כתונתו זה חלוק, את כתונת הפסים זה הפרגוד".

וכתב על זה המהר"ל ב"גור אריה" (שם):

"את כתונת הפסים הוא שהוסיף לו אביו. פירוש מה שכתוב את כתונתו את כתונת הפסים, דמשמע שני כתונות היו לו, ואין דרך לאדם להיות לו שני כתונות, לכך אמר הוא שהוסיף לו אביו, כי הוסיף לו אחת לחשיבותו, ועשה אותה של פסים, ולא היתה זאת על בשרו כדי שלא תתמלא זיעה... כך היה ליוסף כתונת פסים על החלוק, ולפיכך כתיב 'אשר עליו' מפני שהיתה למעלה על גבי החלוק".

הנה כי כן מגלה לנו ה"חתם סופר" ביאור חדש במה שכתוב: "ויפשיטו את יוסף את כתונתו את כתונת הפסים אשר עליו", כי בעצם לא היו יכולים לנגוע לרעה בכתונת הפסים עצמה, כי יעקב עשה אותה ביחודי שמות הקדושים המסוגלים לשמירה, לכן נתחכמו להפשיט את הכתונת התחתונה שעל גופו וממילא פשטו גם את כתונת הפסים אשר עליו בלי לגעת בה.

ויש להעיר בזה ממה שכתב ב"מאור ושמשי" כדברי ה"חתם סופר", בביאור הענין שפשטו את הכתונת הפסים של יוסף, והנה הם דבריו (ד"ה וישמע ראובן):

כתונת פסים עם שמות היוצאים מברכת הכהנים

בתוך המאמר הבאנו מה שכתב מרן ה"חתם סופר" ז"ל: "כי הכתונת הפסים עשה לו יעקב על השם פסי"ם, כי [הוא] שם של שמירה שלא ישלש בו שום בריה". וב"מאור ושמש" כתב: "דהנה ידוע שיעקב מסר ליוסף השם כ"ב אותיות היוצא מברכת כהנים, ובפרט השם פסי"ם אשר הוא מסוגל לחן ולשמירה, ולכן עשה לו כתונת פסים בכוונה זו על פי היחוד וצירוף של השם כ"ב אותיות".

ומקור הדבר ברבינו בחיי בפרשתנו (בראשית לז-א) שהביא כן בשם המדרש: "ועשה לו כתונת פסים, שמסר לו סוד עשרים ושתיים אותיות, עד כאן. והכוונה בזה שהלבישו ידיעת החכמה בשם עשרים ושתיים אותיות כמו שלמד מפי שם ועבר". וכתבו מפרשי הרבינו בחיי [ספר נפתלי], "טוב טעם" להגה"ק בעל "תוספות יום טוב", "תורת חיים" שהכוונה בזה על שם בן כ"ב אותיות היוצא מברכת הכהנים.

והנה מה שכתב ב"פרדס רמונים" להמקובל האלקי הרמ"ק (שער כא פרק יד):

"שם בן כ"ב, ונקרא כן מפני שיש בו כ"ב אותיות, ויחסו רבי נחוניא אל התפארת, וכן הסכימו המפרשים, וזהו אנקת"ם פסת"ם פספסי"ם דיונסי"ם, והוא יוצא מברכת כהנים... הא' אנקת"ם הוא טוב להשמיע תפלה, ופירושו שומע אנקת תמיים. הב' פסת"ם הוא נותן פסת בר לצריכים מזון. הג' פספסי"ם מלשון ועשה לו כתונת פסים, והוא נותן בגד ללבוש. הד' דיונסי"ם והוא עושה ניסים ונפלאות. ובהם נשתמש יעקב אבינו ע"ה באמרו (בראשית כח-א) אם יהיה אלקים עמדי ושמרני כו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. זהו צירוף מוצא השם מברכת כהנים".

וכתב ב"צרור המור" פרשת נשא בפסוקים של ברכת הכהנים (במדבר ו-ז):

"והשם שיוצא מאלו השלשה פסוקים הוא שם של כ"ב אותיות, כנגד (בראשית מח-כ) ב"ך יברך ישראל, להורות שזאת הברכה היא כלל כל התורה כולה שיש בה כ"ב אותיות. והוא שם אנקת"ם פסת"ם פספסי"ם דיונסי"ם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיש בו כ"ב אותיות והוא שם של ברכת כהנים, והוא טוב לשמירה ולכל הדברים.

והאומרו דרך תפילה כזה הסדר יועיל לו מאד, ובפרט כשיאמרו ברכת כהנים יאמר אל' נא ק'רב ת'שועת מ'צפיך, פ'חדך ס'ר ת'וציאם מ'מאסר, פ'דה ס'ועים פ'תח ס'ומים י'שעך מ'צפים, ד'לה י'וקשים ו'קבץ נ'פוצים ס'מוך י'י מ'פלתינו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

ועתה נדפסו בכל המחזוריים בשם "שערי ציון" לומר בברכת הכהנים תפלה הכוללת בתוכה ברמז כל ד' שמות הללו:

"יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, שתעשה למען קדושת חסדיך וגודל רחמיך הפשוטים, ולמען טהרת שמך הגדול הגיבור והנורא, בן עשרים ושתיים אותיות היוצאים מהפסוקים של ברכת כהנים (אנקת"ם פסת"ם פספסי"ם דיונסי"ם) האמורה מפי אהרן ובניו עם קדושיך, שתהיה קרוב לי בקראי לך, ותשמע תפילתי נאקתי ואנקתי תמיד, כמו ששמעת 'אנקת' יעקב תמימך הנקרא איש 'תם'.

ותתן לי ולכל נפשות ביתי מזונותינו ופרנסתנו ברוח ולא בצמצום, בהיתר ולא באיסור, בנחת ולא בצער, מתחת ירך הרחבה, כשם שנתת 'פסת' לחם לאכול ובגד ללבוש ליעקב אבינו הנקרא איש 'תם', ותנתנו לאהבה לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ויהיו דברי נשמעים לעבודתך, כשם שנתת את יוסף צדיקך בשעה שהלבישו אביו כתונת 'פסים' לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו.

ותעשה עמי נפלאות ו'נסים' ולטובה אות, ותצליחני בדרכי, ותן בלבי בינה להבין ולהשכיל ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך וסודותיה, ותצילני משגיאות, ותטהר רעיוני ולבי לעבודתך וליראתך ותאריך ימי (נשוי אומר וימי אשתי ובני ובנותי) (ואם יש לו אב ואם יאמר וימי אבי ואמי) בטוב ובנעימות ברוב עוז ושלוש אמן סלה".

"קשה מפני מה הפשיטו הכתונת הפסים מעליו, האם היה הכתונת הפסים אשר עליו למחסה ולמסתור מפני הנחשים ועקרבים. ונראה לבאר על פי פשוטו, דהנה ידוע שיעקב מסר ליוסף השם כ"ב אותיות היוצא מברכת כהנים, ובפרט השם פסי"ם אשר הוא מסוגל לחן ולשמירה, ולכן עשה לו כתונת פסים בכוונה זו על פי היחוד וצירוף של השם כ"ב אותיות.

והנה אחי יוסף היו מסופקים ביוסף, שראו אותו הולך במקום סכנה למדבר, והלך יחידי ושום מורא לא עבר על ראשו, ובפרט במה שהלך אצל אחיו, שהיה ידוע בהם שהיו שונאים אותו, אם הוא סומך את עצמו על צדקו, או רק על סמך השמירה שעשה לו אביו במה שהלבישו כתונת הפסים שהוא מסוגל לשמירה כנ"ל, כי בודאי עשאו אביו על פי כוונת השם של כ"ב אותיות כנ"ל. ולמען יעמדו על המבחן הפשיטו מעליו הכתונת, ואם גם אז לא יזק הוא בודאי מחמת צדקו, והוא מהראוי שצדיק באמונתו יחיה, ואם אינו צדיק כל כך אזי יזק".

הרי לנו בדברי ה"מאור ושמש" כדברי ה"חתם סופר", אלא שבדבריו מבואר שהפשיטו מעליו את כתונת הפסים עצמה, ואילו בדברי ה"חתם סופר" מבואר שמתעם זה לא היו יכולים לנגוע בכתונת הפסים עצמה, כי אם בכתונת התחתונה שעל גופו הקדוש של יוסף, ועל ידי שפשטו את הכתונת התחתונה פשטו גם את כתונת הפסים אשר עליו.

השבטים לא רצו לטבול את כתונת הפסים בדם

מעשה יאירו עיינינו להבין דקדוק לשון הכתוב: "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם", לא נזכר כאן שהיתה "כתונת הפסים" כי אם "כתונת" סתם, כי אמנם כן לא עלתה על דעתם של השבטים וגם לא יכלו, לטבול בדם את כתונת הפסים מעשה ידיו של יעקב ביחודי שמות השמירה, לכן נתחכמו לקחת את הכתונת התחתונה שהיתה על בשרו וטבלו אותה בדם, וצירפו אליה את כתונת הפסים:

"וישלחו את כתונת הפסים ויביאו אל אביהם", כדי שייכיר שמדובר כאן מהכתונת של יוסף שהרי יחד עמה היתה כתונת הפסים העליונה שעשה ליוסף. "ויאמרו זאת מצאנו" - שתי הכותנות יחד, "הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא" - האם כתונת זו המלאה דם היא של בנך יוסף הוא או לא, "ויכירה" - בגלל כתונת הפסים שהיתה עמה, "ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו טרוף טרוף יוסף".

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שעשה יעקב ליוסף כתונת פסים, ורמז בתיבת פסי"ם - פ'וטיפר ס'וחרים י'שמעאלים מ'דינים, כי יעקב אבינו

לומר הביאור בזה, כי כשראה יעקב שכתונת הפסים שהכין בשמות הקדושים לשמירה לא הועילה ליוסף שהרי חיה רעה אכלתהו, שפט מזה כי הסיבה לכך היא משום שהוא אינו ראוי לכך, על כן מיאן להתנחם ואמר: "כי ארד אל בני אבל שאולה", שהרי גרמתי לו נזק בכך שלא הועילו השמות שהתכוונתי בכתונת הפסים.

יעקב השפיע שמירה ליוסף מכתונת הפסים שחזרה אליו

והנה כל משכיל ישכיל ויבין כי עדיין מוטלת עלינו חובת התבוננות ליישב הפליאה העצומה,

הרגיש ברוח קדשו שיהיו ליוסף צרות מכל אלה, לכן נתחכם בגודל קדושתו לעשות ליוסף כתונת פסים, שהיו בו כל מיני שמות שהם שמירה גדולה שלא יגיע לו נזק גשמי ורוחני. אלא שהשבטים נתחכמו להפשיט מיוסף את כתונת הפסים, ועל ידי זה יכלו למכרו לסוחרים ישמעאלים ומדינים שמכרוהו למצרים.

על פי האמור יומתק להבין מה שכתוב על יעקב (בראשית לו-ה): "וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה", ופירש רש"י שהיה מתיירא שירד לשאול הגיהנם. לפי האמור יש

לפי האמור הביאור בזה: "ותתפשוהו בנגדו" - שתפסה אותו "בנגדו" - משום שלא היתה לו כתונת הפסים שעשה לו יעקב לשמירה, אלא בגד אחר שנתן לו אדוניו שלא היה בו כח השמירה. מה עשה אותו צדיק: "ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה" - כדי להתקשר בקדושת כתונת הפסים שהיתה אצל יעקב אביו, "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון". כלומר דמות דיוקנו של יעקב עם כתונת הפסים שהיתה אצלו נראתה ליוסף בחלון, כדי להשפיע לו שמות השמירה שיוכל להתגבר על יצרו ולעמוד בקדושתו.

מעתה הנה מה טוב ומה נעים להבין המדרש, כי רוח הקודש נצנצה ביעקב אבינו לקרוא הכתונת שעשה ליוסף פסי"ם - פ"ס י"ם על שם קריעת ים סוף לישראל, כי מאחר שהים נקרע לישראל בזכות יוסף הצדיק שעמד בניסיונו, כמאמר המדרש על הפסוק: "הים ראה וינס" בזכות "וינס ויצא החוצה", ולפי המבואר הרי הצליח יוסף לעמוד בקדושתו בזכות כתונת הפסים שנשארה אצל יעקב, נמצא שיש קשר אמיתי בין כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף בשמות השמירה, עם קריעת ים סוף הרמוזה בשם הכתונת פסי"ם - פ"ס י"ם.

יוסף נתקדש וסלל בכך את הדרך לכל ישראל

כעבדא קמיה מאריה אחיזא בשולי גלימתם של מרן השר שלום וה"חתם סופר" זי"ע, לבאר לפי דבריהם הקדושים מדוע סיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות, שיצליחו השבטים בתחבולה להוריד מיוסף את כתונת הפסים שעשה יעקב בשמות השמירה, שהרי מאחר כי בסופו של דבר חזרה כתונת הפסים ליעקב, שהמשיך ממנה ממקומו שמירה ליוסף במצרים, לכאורה היה יותר טוב אם לא היו השבטים מצליחים להוריד ממנו כלל את כתונת הפסים.

הן אמת שלפי מה שנתבאר מדברי מרן השר שלום זי"ע, הסיבה לכך היא משום שהיה קצת פגם בכתונת הפסים שעשה יעקב במשקל שני סלעים יותר משאר אחיו, אולם ברור שגם זה היה מן השמים שיכשל בה יעקב, כדי שיוכלו השבטים להורידה מיוסף, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (משלי יב-כא): "לא יאונה לצדיק כל און". הנה כי כן צריך ביאור הסיבה לכך.

ונראה לבאר הענין בזה על פי המבואר במדרש (ויק"ר לב-ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל

השר שלום החתם סופר והמאור ושמשי:

יעקב עשה ליוסף כתונת פסים עם שמות השמירה של ברכת כהנים

חתם סופר: השבטים לא יכלו להוריד מיוסף את כתונת הפסים רק על ידי שהורידו את הכתונת התחתונה

מרן השר שלום: על ידי ששלחו השבטים את כתונת הפסים ליעקב, המשיך ממקומו שמירה ליוסף במצרים

גמרא: "דיוקנו של אביו נראתה לו בחלון".

יעקב המשיך ליוסף שמירה מכתונת הפסים שהיתה אצלו

"ויקחו את כתונת יוסף... ויטבלו את הכתונת בדם",

השבטים לקחו וטבלו בדם רק הכתונת הפשוטה שעל בשרו

"וישלחו את כתונת הפסים ויביאו אל אביהם",

הם שלחו ליעקב את כתונת הפסים יחד עם הכתונת הטבולה בדם

של"ה הקדוש: כתונת הפסים היתה בבחינת כתונת אור

של יעקב שופריה דאדם הראשון קודם החטא

"ויטבלו את הכתונת בדם" - כשהורידו את כתונת אור מיוסף

נסתלקה אות א' של אד"ם ונשארו אותיות ד"ם

מוסיף על כך מרן השר שלום חידוש גדול הפלא ופלא, כי הן אמת שהפשיטו השבטים את כתונת הפסים מיוסף הצדיק כדי שיוכלו לשלוט בו, אולם על ידי שהחזירו השבטים את כתונת הפסים ליעקב, ניתוסף בו כוח להשפיע קדושה ושמירה ליוסף, שיוכל לעמוד בקדושתו בניסיון הקשה שהיה לו במצרים עם אשת אדוניו, והנה הם הדברים:

"ובזה שחזר כתונת זו אל יעקב, ניתוסף ממילא קדושה גם ביעקב, שהיה צריך עכשיו להמשיך קדושה והתחזקות ליוסף הצדיק במקום שהוא, ואם לא היתה הכתונת חוזרת אליו אפשר לא היה בכוחו של יעקב לעשות כן. ולכן נרמז מיד ענין הניסיון של יוסף במה שאמרו יעקב (בראשית לז-כ) חיה רעה אכלתהו, ופירש רש"י ז"ל שנצנצה בו רוח הקודש וראה ענין אשת פוטיפר עמו, וברוב קדושתו המשיך אליו התחזקות במקום שהוא".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים, כי פעולתו של יעקב לעשות כתונת הפסים ביחודי שמות השמירה לא היתה לבטלה, שהרי בסופו של דבר חזרה הכתונת ליעקב ומשם המשיך שמירה ליוסף במצרים. יומתק להבין בזה מה שכתוב בניסיון הקשה שהיה ליוסף הצדיק (שם לט-יב): "ותתפשוהו בנגדו לאמרו שכבה עמי, ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה". ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (סוטה לו:): "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון".

איך יעלה על הדעת שיעקב אבינו המובחר שבאבות טרח בגודל קדושתו לעשות כתונת פסים ביחודי שמות הקדושים כדי לשמור על יוסף, והנה בסופו של דבר לא הועיל כלום כי השבטים נתחכמו להוריד מיוסף את כתונת הפסים על ידי הכתונת התחתונה.

אמנם בא וראה נפלאות תורת ה' במשנתו הטהורה של כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע ב"מדבר קדש" (פרשת וישב עה"פ וישב ראובן ד"ה עוד אפשר לומר), שגם הוא הלך במסילה זו שסלל מרן ה"חתם סופר", כי יעקב אבינו עשה את כתונת הפסים עם שמות השמירה, והוסיף לן מן דיליה לבאר מדוע באמת הצליחו השבטים להפשיט מיוסף את כתונת הפסים ולמכור אותו, כי הן אמת שעשו כן על ידי שהפשיטו את הכתונת התחתונה, אולם הרי ברור כי השמירה בשמות של כתונת הפסים, היתה צריכה לכלול שמירה גם מכך שלא יוכלו להורידה אפילו בערמה.

ותירץ על פי מה ששינינו בגמרא (שבת י:): **"לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים".** נמצינו למדים מזה שהיה קצת פגם בכתונת הפסים שעשה יעקב מיוחד ליוסף, בהיותה משקל שני סלעים יותר מהכתונת של שאר השבטים, לכן מפאת פגם זה היו יכולים להפשיטו מיוסף.

על ענין נפלא זה רמז בתרגום ירושלמי על הפסוק בפרשת ויחי על הפסוק (בראשית מח-כב): "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך - ואנא הא יבית לך חולק חד יתיר על אחיך, לבושיה דאדם קדמאה, נסיב יתיה אברהם אבוי דאבא מן ידוי דנמרוד רשיעא, ויהב יתיה ליצחק אבא, ויצחק אבא יהב יתיה לעשו, ואמא נסבית יתיה מן ידוי דעשו אחי". פירוש: "ואני הרי נתתי לך חלק אחד יתר על אחיך, לבושו של אדם הראשון, לקח אותו אברהם אבי אבי מידיו של נמרוד הרשע, ונתן אותו ליצחק אבי, ויצחק אבי נתנו לעשו, ואמא [רבקה] לקחה אותו מידיו של עשו אחי".

וכן כתב ב"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קעו): "וזהו סוד (ישעיה ג-י) אמרו צדיק כי טוב, רצונו לומר אמרו יוסף שהוא צדיק כי טוב... והיה לו לתקן הפגם של אדם הראשון, ולכן עשה לו כתונת פסים כנגד כתונת אור שפגם אדם הראשון ועשה אותו כתונת עור, ולכן כשנאבד יוסף ממנו היה סבור יעקב שלא יתקן הפגם, ולכן (בראשית לז-לד) וישם שק במתניו כנגד כתונת עור של אדם הראשון".

עוד זאת נקדים מה שכתב ב"אגרא דכלה" (פרשת תצוה ד"ה והיו על אהרן לשרת) כי כתונת אור שלבש אדם הראשון הם בגדי כהונה:

"והנראה דמרמז מה זידוע דאדם הראשון כהן היה, דלבש בגדי כהונה כנודע מדברי רבותינו ז"ל (במד"ר פד-ח), והן הם כתונת אור שהיו להם קודם החטא, ואחר כך על ידי החטא (בראשית ג-ז) וידעו כי עירומים, שנשאר ערטילאי מבגדי כהונה, ואחר כך נתבסם העולם כעת במשכן כנודע, והנה תיקן אהרן בבגדי כהונה דמיון כתונת אור של אדם הראשון".

נמצא לפי זה כי כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף שהיא בבחינת "כתונת אור", היתה בה קדושת בגדי כהונה שלבש אדם הראשון קודם החטא, וכן כתב ב"ישמח משה" (פרשת וישב ד"ה עוד יתבאר) כי יעקב מסר את הבכורה ליוסף, לכן עשה לו כתונת הפסים שהם בגדי כהונה לעבוד בהם את העבודה. הנה כי כן יאירו עינינו להבין מה שרמז יעקב שמות השמירה של ברכת הכהנים בכתונת הפסים, כי בהיותה בבחינת בגדי כהונה יש בה קדושת השמות של ברכת הכהנים.

כתונת הפסים בבחינת כתונת אור

ועתה בא וראה כי דברי ה"חתם סופר" וה"מאור ושמש" בענין כתונת הפסים שהם השמות של ברכת הכהנים, מתאימים להפליא עם דברי השל"ה הקדוש (פרשת וישב תורה אור אות ב), כי כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף היא בבחינת "כתונת אור" שלבש אדם הראשון קודם החטא, עד שחטא בעץ הדעת ונתחלפה לו לבחינת "כתונת עור".

על פי האמור מפרש שם השל"ה כמין חומר מה שכתוב: "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם". כי האות א' של אד"ם היא האות א' של כתונת "אור", ועל ידי שחטא ונתחלפה לו כתונת "אור" לכתונת "עור", נסתלקה האות א' מן אד"ם ונשאר ד"ם, שהוא רמז על שפיכות דמים בגזירת המיתה שירדה לעולם.

והנה שנינו בגמרא (ב"מ פד.): "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון". ומבואר בזה הקדוש (פרשת תולדות קמב): שזכה בקדושתו ללבוש "כתונת אור" שהוא היופי של אדם הראשון לפני החטא, ועל זה נאמר כשקיבל הברכות מיצחק (בראשית כז-כז): "וירח את ריח בגדיו" - שהריח יצחק את ריח הקדושה בבגדי יעקב שהם בבחינת "כתונת אור".

לפי זה אמר השל"ה כי כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף היא בבחינת "כתונת אור" שלו, וכאשר באו השבטים והפשיטו מיוסף את כתונת הפסים, גרמו לסלק בכך את האות א' מכתונת "אור" שהיא האות א' של אד"ם ונשארו אותיות ד"ם, וזהו שכתוב: "ויטבלו את הכתונת בדם", שטבלו את כתונת הפסים באותיות ד"ם. והנה דברי השל"ה בלשון קדשו:

"נחזור לענין, יעקב ויוסף הם אל"ף דכתונת אור, וזהו סוד הכתונת שעשה יעקב ליוסף סוד כתונת פסים... והנה כשבא הנחש וגרם שנסתלק א' מן אדם, (משלי טז-ח) נרגן מפריד אלוף, נשאר ד"ם מן אד"ם, כי באה מיתה לעולם ונשפך הדם. והארכתי בדרוש הזה במקום אחר, כי בהסתלק א' מן אדם נסתלק א' דכתונת אור, ונעשה עור כעין עור ובשר, ומן אד"ם נשאר ד"ם. כן גרם חטא השבטים בענין יוסף שהפשיטו ממנו הכתונת, והפרידו אותו מהדביקות הגדול בענייני הצרות שגרמו לו, ונתעורר ד"ם שנשאר מאד"ם בהסתלק הא', וזהו סוד ויטבילו את הכתונת בדם".

על ידו". נמצינו למדים מדברי המדרש חידוש גדול, כי יוסף הצדיק התנסה בניסיון הקשה במצרים, כדי לסלול בכך את הדרך לכל ישראל שיוכלו לעמוד בקדושתם.

יומתק לבאר בזה ביתר שאת המדרש הנ"ל: "הים ראה וינס. ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה, ינוס מפני הנס, שנאמר וינס ויצא החוצה", על פי המבואר במדרש (ב"ר ה-ה): "תנאין התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיהא נקרע לפני ישראל". אך לפי זה צריך ביאור לשם מה לא נקרע הים רק אחרי שראה ארונו של יוסף, הלא היה מוכרח להיקרע לפני ישראל בגלל התנאי שהתנה עמו הקב"ה.

יש לומר הביאור בזה, כי הים סירב מתחילה להיקרע לפני ישראל, משום שחשש שעל פי דרך הטבע לא יכלו ישראל להתקדש במצרים ערות הארץ, ואם נתערבו עם המצרים הרי אינם בכלל ישראל שעליהם התנה הקב"ה להיקרע לפניהם. אולם כאשר ראה הים את ארונו של יוסף שנתקדש במצרים, וסלל בכך את הדרך לכל ישראל שגם הם יוכלו לעמוד בקדושתם, אם כן ראויים הם שיקרע הים לפניהם מפאת התנאי שהתנה הקב"ה שיקרע לפני ישראל.

הרווחנו להבין לפי זה ביתר שאת הדרש של רבי אלעזר בן עזריה, בטעם הדבר שקרא יעקב את הכתונת "פסים" על שם קריעת ים סוף: "למה וישנאו אותו, בשביל שיקרע הים לפניהם, פסים פס ים". כי מאחר שבסופו של דבר נתקדש יוסף במצרים ועמד בניסיון הקשה, בזכות כתונת הפסים שהחזירו השבטים ליעקב אביהם, ועל ידי זה סלל את הדרך לכל ישראל שיוכלו להתקדש במצרים, נמצא שהים נקרע לישראל רק בזכות כתונת הפסים, ולכן נקראת כתונת פסי"ם - פס ים על שם קריעת ים סוף.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שסיבב הקב"ה, שיוכלו השבטים להוריד את כתונת הפסים מיוסף, מפאת שהיה קצת פגם שבה שינה יעקב את יוסף משאר אחיו, כי אם לא היו יכולים להוריד ממנו את כתונת הפסים לא היו יכולים למכרו, ולא היה מתגלגל למצרים להתנסות שם בניסיון הקשה, אבל עתה באותו זמן שכתונת הפסים היתה בידם טרם ששלחוה ליעקב יכלו למכרו, ועל ידי זה הגיע למצרים והתנסה שם עם אשת אדוניו, וסלל בכך את הדרך לכל ישראל שיעמדו שם בקדושתם, ועל ידי זה נקרע הים לפני ישראל.

לעילוי נשמת הגאון רבי שלום חיים בן עליזה זצ"ל נדבית דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com